

діяльність» пунктом 5, який визначає в якості самостійної підстави для проведення оперативно-розшукової діяльності необхідність перевірки осіб у зв'язку з проведенням фільтраційних та стабілізаційних заходів в умовах воєнного стану.

ЛІТЕРАТУРА

1. Албул С.В. Окремі аспекти документування працівниками кримінальної поліції воєнних злочинів на деокупованих територіях України. *Процесуальні та криміналістичні аспекти розслідування воєнних злочинів: матеріали круглого столу* (Одеса, 21.02.2024 р., ОДУВС). Одеса: ОДУВС, 2024. С. 6–11.
2. Дараган В.В. До питання компетенції підрозділів кримінальної поліції щодо протидії воєнним злочинам. *Актуальні питання та перспективи використання оперативно-розшукових засобів у розкритті злочинів в умовах воєнного стану* : матеріали міжвідомчої наук.-практ. конф. (Київ, 30 берез. 2023 р.) / [редкол.: В. В. Черней, С. Д. Гусарев, С. С. Чернявський та ін.]. – Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2023. С. 58–61.
3. Кримінальний кодекс України: закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/print>
4. Кримінальний процесуальний кодекс України : закон України від 13.04.2012 № 4651-VI [Електронний ресурс]. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>
5. Оперативно-розшукова діяльність: навчальний посібник / С.В. Албул, С.О. Єгоров, Є.В. Поляков, Т. Г. Щурат; за заг. ред. проф. С.В. Албула. – Одеса : ОДУВС, 2023. – 375 с. (Серія: Теорія і практика ОРД).
6. Поліцейська юрисдикція в умовах воєнного стану: монографія / С.В. Албул, А.М. Бабенко, П.М. Балтаджи та ін.; за заг. ред. Д.В. Швеця, М.О. Семенишина. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2022. – 540 с.
7. Про оперативно-розшукову діяльність : закон України від 18.02.1992 № 2135-XII із змін. [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12/print>

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА КОЛАБОРАЦІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: СУЧАСНИЙ СТАН ЗАКОНОДАВЧОГО ВИЗНАЧЕННЯ

Бандурка О. М.,

перший віцепрезидент Національної академії правових наук України,
доктор юридичних наук, професор,
академік Національної академії правових наук України,
заслужений юрист України

У сучасній науковій літературі під терміном «колабораціонізм» у широкому сенсі розуміється співпраця населення або громадян держави з ворогом в інтересах ворога-загарбника на шкоду самій державі чи її союзників і участь у переслідуванні патріотів країни, громадянином якої є колаборант [1; 2; 4]. При цьому, визначають наступні типи колабораціонізму:

воєнний колабораціонізм – сприяння противнику зі зброєю у руках: служба у військових формуваннях, поліцейських структурах, в органах розвідки та контррозвідки; економічний колабораціонізм – співробітництво у будь-яких галузях економіки; культурний (духовний) колабораціонізм – співробітництво з окупантами в духовній сфері, що сприяє поширенню серед населення віроповіданських почуттів, підвищенню психологічного настрою окупантів; побутовий колабораціонізм, пов'язаний з установленням дружніх відносин між окупантами та населенням; політичний, адміністративний колабораціонізм – співробітництво в окупаційних органах влади [1, с. 6; 4, с. 244].

Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність» вноситься зміни до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України. Зокрема, Кримінальний кодекс України доповнено новою статтею 111-1 «Колабораційна діяльність». Передбачено кримінальну відповідальність за публічне заперечення громадянином України здійснення збройної агресії проти України, встановлення та утвердження тимчасової окупації частини території України або публічні заклики громадянином України до: підтримки рішень та/або дій держави-агресора, збройних формувань та/або окупаційної адміністрації держави-агресора; співпраці з державою-агресором, збройними формуваннями та/або окупаційною адміністрацією держави-агресора; невизнання поширення державного суверенітету України над тимчасово окупованими територіями України. Крім цього, відповідальність передбачена за добровільне зайняття громадянином України посади, не пов'язаної з виконанням організаційно-розпорядчих або адміністративно господарських функцій, у незаконних органах влади, створених на тимчасово окупованій території, у тому числі в окупаційній адміністрації держави-агресора. Законом передбачається, що здійснення громадянином України пропаганди у навчальних закладах, незалежно від типів та форм власності, з метою сприяння здійсненню збройної агресії проти України, встановленню та утвердженню тимчасової окупації частини території України, уникненню відповідальності за здійснення державою-агресором збройної агресії проти України, а також дії громадян України, спрямовані на впровадження освітніх стандартів держави-агресора у таких навчальних закладах, караються виправними роботами на строк до двох років або арештом на строк до шести місяців, або позбавленням волі на строк до трьох років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк від десяти до п'ятнадцяти років. У свою чергу, передача матеріальних ресурсів незаконним збройним чи воєнізованим формуванням, створеним на тимчасово окупованій території, та/або збройним чи воєнізованим формуванням держави-агресора, та/або провадження господарської діяльності у взаємодії з державою-агресором, незаконними органами влади, створеними на тимчасово окупованій території, в тому числі окупаційною адміністрацією держави-агресора, карається штрафом до десяти тисяч неоподатковуваних мінімумів

доходів громадян або позбавленням волі на строк від трьох до п'яти років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк від десяти до п'ятнадцяти років та з конфіскацією майна [3].

Чинний Кримінальний кодекс України закріплює, що добровільне зайняття громадянином України посади, пов'язаної з виконанням організаційно-розпорядчих або адміністративно-господарських функцій, у незаконних органах влади, створених на тимчасово окупованій території, в тому числі в окупаційній адміністрації держави-агресора, або добровільне обрання до таких органів, а також участь в організації та проведенні незаконних виборів та/або референдумів на тимчасово окупованій території, або публічні заклики до проведення таких незаконних виборів та/або референдумів на тимчасово окупованій території, карається позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк від десяти до п'ятнадцяти років та з конфіскацією майна або без такої. Організація та проведення заходів політичного характеру та/або здійснення інформаційної діяльності у співпраці з державою-агресором та/або його окупаційною адміністрацією, спрямованих на підтримку держави-агресора, її окупаційної адміністрації чи збройних формувань та/або уникнення нею відповідальності за збройну агресію проти України, за відсутності ознак державної зради, активна участь у таких заходах, карається позбавленням волі на строк від десяти до дванадцяти років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк від десяти до п'ятнадцяти років та з конфіскацією майна або без такої. Одночасно, добровільне зайняття громадянином України посади в незаконних судових або правоохоронних органах, створених на тимчасово окупованій території, а також добровільна участь громадянина України в незаконних збройних чи воєнізованих формуваннях, створених на тимчасово окупованій території, та/або в збройних формуваннях держави-агресора чи надання таким формуванням допомоги у веденні бойових дій проти Збройних Сил України та інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, добровільних формувань, що були утворені або самоорганізувалися для захисту незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України, карається позбавленням волі на строк від дванадцяти до п'ятнадцяти років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк від десяти до п'ятнадцяти років та з конфіскацією майна або без такої. Вчинення особами дій або прийняття рішень, які призвели до загибелі людей або настання інших тяжких наслідків, карається позбавленням волі на строк п'ятнадцять років або довічним позбавленням волі з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк від десяти до п'ятнадцяти років та з конфіскацією майна або без такої [3].

Слід наголосити, що в умовах воєнного стану вітчизняний законодавець шляхом встановлення відповідальності за колабораційну діяльність, визначення чітких критеріїв та закріплення основних ознак, надав дієвий інструмент для протидії таким кримінальним правопорушенням.

ЛІТЕРАТУРА

1. Албул С. В. Окремі аспекти документування працівниками кримінальної поліції воєнних злочинів на деокупованих територіях України. *Процесуальні та криміналістичні аспекти розслідування воєнних злочинів: матеріали круглого столу* (Одеса, 21.02.2024 р., ОДУВС). Одеса: ОДУВС, 2024. С. 6–11.
2. Єгоров С.О. Деякі правові аспекти відповідальності за колабораційну діяльність. *Актуальні питання кримінально-правової кваліфікації, документування та розслідування колабораціонізму: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 21 липня 2022 р.)*. Одеса: ОДУВС, 2022. С. 41–44.
3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність : Закон України від 03.03.2022 р. № 2108-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2108-20/print> (Дата звернення 25.07.2024).
4. Щурат Т.Г. Поняття «колабораціонізму» в сучасному законодавстві України. *Актуальні питання кримінально-правової кваліфікації, документування та розслідування колабораціонізму: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 21 липня 2023 р.)*. Одеса: Юридика, 2023. С. 244–247.

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ДОКУМЕНТУВАННЯ ТА РОЗСЛІДУВАННЯ КОЛАБОРАЦІОНІЗМУ В УКРАЇНІ

Бережний А. А.,

курсант 206 взводу факультету підготовки фахівців
для підрозділів превентивної діяльності
Одеського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Єгоров С. О.,

завідувач кафедри оперативно-розшукової діяльності
Одеського державного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

Проблема документування та розслідування колабораціонізму є однією з найбільш актуальних питань у сучасній Україні. В умовах збройної агресії росії та введення воєнного стану, цей процес стає ще складнішим. Одна з основних проблем полягає у швидкості подій та обсязі інформації. Війна генерує величезний обсяг інформації, який потрібно систематизувати та проаналізувати. Однак, швидкість подій не дозволяє оперативно фіксувати всі факти колабораційної діяльності [1, с. 8].

Іншою проблемою є небезпека для життя та здоров'я свідків та слідчих. Збір доказів часто відбувається в зоні бойових дій або на недавно звільнених територіях, що створює значний ризик для учасників процесу. Окупанти